

Koalicija nevladinih organizacija za praćenje toka pregovora u okviru pregovaračkog poglavlja 23. Pravosuđe i temeljna prava, okupljena povodom praćenja stanja u oblastima koje čine ovo poglavlje u kontekstu otvaranja pregovaračkog procesa Crne Gore sa Evropskom unijom zahtijeva drugačiju Crnu Goru.

Novoizabranim predstavnicima/ama vlasti dostavljamo naše zahtjeve, koje smo na temelju dugogodišnjeg djelovanja i iskustva izdvojili u četiri prioriteta područja: reforma pravosuđa, poštovanje ljudskih prava, suzbijanje korupcije i razvoj civilnog društva. Takođe, izvjestan broj zahtjeva se odnosi i na blagovremeno obezbjeđivanje transparentnosti pregovaračkog procesa.

Zahtjevi podsjećaju i opominju na postojanje niza nerealizovanih mjera i preporuka sadržanih u nacionalnim strateškim dokumentima, izvještajima relevantnih međunarodnih organizacija i članica Koalicije, kao i odredbama domaćeg zakonodavstva i ratifikovanih međunarodnih ugovora.

Koalicija će pažljivo pratiti rad novoformirane vlasti tokom cijelog mandata, a počevši sa određenjem prema ovim zahtjevima i redovno informisati domaću i međunarodnu javnost o svim pozitivnim i negativnim pomacima u navedenim područjima i svim aspektima pregovaračkog procesa.

Koaliciju čine sljedeće organizacije: Akcija za ljudska prava (HRA), Centar za monitoring i istraživanja (CEMI), Institut alternativa (IA), Sigurna ženska kuća (SŽK), Evropski pokret u Crnoj Gori, Centar za ženska prava, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Nikšić, Anima-Centar za žensko i mirovno obrazovanje, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, Centar za antidiskriminaciju EKVISTA, Juventas, LGBT Forum Progres, Institut socijalne inkluzije, Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) i Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO).

I) Transparentnost pregovaračkog procesa Crne Gore sa Evropskom unijom

	ZAHTJEVI	DA	NE
1.	Pružiti na uvid javnosti mjerila za otvaranje , a kasnije i za zatvaranje pregovaračkog poglavlja 23		
2.	Pružiti na uvid javnosti akcione planove za ispunjavanje mjerila za otvaranje pregovaračkog poglavlja 23.		
3.	Pružiti na uvid javnosti pregovaračku poziciju Crne Gore za poglavlje 23.		
4.	Pružiti na uvid javnosti izvještaje o implementaciji akcionih planova za ispunjavanje mjerila za otvaranje pregovaračkog poglavlja 23.		

II) Reforma pravosuđa

	ZAHTJEVI	DA	NE
5.	Izraditi novu Strategiju reforme pravosuđa na osnovu javne rasprave o rezultatima primjene Strategije 2007-2012, i uz učešće predstavnika nevladinih organizacija koje se zalažu za vladavinu prava i reformu pravosuđa. Omogućiti uključivanje predstavnika/ca pomenutih nevladinih organizacija (koje nisu isključivo udruženja sudija, tužilaca i Advokatske komore) u radno tijelo zaduženo za kontinuirano praćenje primjene Strategije.		
6.	Hitno sprovesti započetu ustavnu reformu i simultano izmijeniti i Zakon o sudovima, Zakon o Sudskom savjetu i Zakon o državnom tužilaštvu , jer je izvjesno da predloženom ustavnim reformom neće u potpunosti biti obezbjeđene neophodne garancije protiv političkog uticaja na izbor sudija i tužilaca. Takođe, s obzirom na to da je iz predložene reforme Ustava izostalo regulisanje nadležnosti za izbor tužilaca, neophodno je zakonom hitno propisati tu nadležnost Tužilačkog savjeta, jer u međuvremenu od usvajanja Ustava do izmjene Zakona o državnom tužilaštvu nijedan državni tužilac neće moći da bude izabran ili razriješen.		
7.	Zakonima propisati način izbora članova i članica Sudskog i Tužilačkog savjeta van reda sudija, odnosno tužilaca, koji bi obezbijedio da to budu pravnici/e, koji/e nijesu politički angažovani/e i koji/e nijesu u sukobu interesa . Predlažemo da se ovi/e članovi/ice Sudskog i Tužilačkog savjeta biraju na predlog nevladinih organizacija.		

8.	<p>Vrhovnog državnog tužioca i predsjednika Vrhovnog suda treba da biraju kvalifikovanom (2/3) većinom Sudski, odnosno Tužilački savjet ili Skupština. Predsjednik Vrhovnog suda, kao i Vrhovni državni tužilac ne treba da budu članovi Sudskog, odnosno Tužilačkog savjeta, jer bi ova tijela trebalo da nadziru i njihov rad</p>		
----	--	--	--

	ZAHTEVI	DA	NE
9.	<p>Obavijestiti javnost o napretku u istragama o nasilju protiv novinara. Izveštaj o istragama i nasilju protiv novinara (u okviru posljednjeg, Devetog mjesečnog izvještaja o realizaciji obaveza iz Akcionog plana praćenja sprovođenja preporuka iz Mišljenja Evropske komisije) odgovarajuće dopuniti informacijama o istragama onih slučajeva koji nisu dospjeli do suda.</p>		
10.	<p>Unaprijediti transparentnost rada Sudskog i Tužilačkog savjeta tako što će: njihove sjednice po pravilu biti otvorene za javnost; njihove internet stranice biti redovno ažurirane; svakom kandidatu/kandidatkinji biti omogućen uvid u njenu/njegovu dokumentaciju, kao i dokumentaciju drugih kandidata; detaljnije obrazlagati svoje odluke i isticati ih sa obrazloženjem na internet stranicama savjeta.</p>		
11.	<p>Uvesti obavezno redovno godišnje ocjenjivanje rada sudija i tužilaca, na osnovu posebnog Pravilnika, kojim će se propisati mjerila za ocjenjivanje kriterijuma i podkriterijuma predviđenih zakonom, a posebno "radnih rezultata"</p>		
12.	<p>Zakonom o sudovima i Zakonom o državnom tužilaštvu propisati da kršenje Kodeksa sudijske odnosno tužilačke etike predstavlja osnov za utvrđivanje disciplinske odgovornosti, tj. neuredno ili nesavjesno obavljanje sudijske odnosno tužilačke funkcije ili vrijeđanje njenog ugleda</p>		
13.	<p>Ukinuti ovlašćenje Sudskog i Tužilačkog savjeta da privremeno, bez sprovedenog konkursa za izbor, upućuju sudije ili tužioce na rad u sud višeg stepena tj. u neposredno</p>		

	više državno tužilaštvo		
14.	Zakonom o Sudskom savjetu i Zakonom o državnom tužilaštvu ovlastiti i članove Sudskog odnosno Tužilačkog savjeta da podnose predloge za utvrđivanje disciplinske odgovornosti sudija i predsjednika suda, uključujući predsjednika Vrhovnog suda, odnosno državnih tužilaca i njihovih zamjenika, kao i Vrhovnog državnog tužioca i/ili uvesti funkciju disciplinskog tužioca, po uzoru na BiH.		
15.	Zakonom o Sudskom savjetu i Zakonom o državnom tužilaštvu propisati da sudiji, odnosno tužiocu ili zamjeniku tužioca funkcija ne može prestati na lični zahtjev (davanjem ostavke), nakon pokretanja postupka za razrješenje do okončanja tog postupka.		
16.	Obezbijediti provjerljivost sistema slučajne dodjele predmeta , kroz evidentiranje prijema podneska u prisustvu stranke, odnosno njenog punomoćnika, kao i kroz evidentiranje tačnog vremena prijema podneska i elektronskog upisa predmeta		
17.	Nastaviti postupak informatizacije pravosuđa , unaprijediti prakse objavljivanja sudskih odluka i uvesti jedinstveni pristupni kod za uvid u sudske predmete		
18.	Obezbijediti da pored materijalnog i procesnog prava inicijalna edukacija kandidata/kinja za sudije obuhvati i program sudijskih vještina predviđen Projektom podrške Centru za obuku sudija Republike Crne Gore 2001.godine; obezbijediti kontinuiranu i obaveznu obuku sudija i tužilaca o ljudskim pravima i međunarodnom humanitarnom pravu.		
19.	Započeti proces planiranja obezbjeđivanja adekvatnih materijalno-tehničkih, infrastrukturnih i administrativnih uslova za rad pravosudnih organa i konkretizovati način njihovog ostvarivanja kroz novu Strategiju reforme pravosuđa. U skladu sa načelom javnosti suđenja, izgradnja potrebnog broja sudnica koje mogu primiti zainteresovanu		

	javnost treba da predstavlja jedan od prioriteta		
20.	Pokrenuti postupak izmjene relevantnih materijalno-pravnih, procesno-pravnih i organizacionih propisa koji se odnose na rad sudskih vještaka, na bazi temeljne analize pravnog okvira i prakse vezane za status vještaka, postupak njihovog postavljenja i razrešenja, te prava i obaveze. Posebnu pažnju treba posvetiti pitanjima provjere stručnosti i praktičnih sposobnosti sudskih vještaka, opremljenosti za rad, iznosa tarifa za vještačenje, kao i vršenja kontrole nad radom vještaka, posebno u pogledu odgovornosti za oborena vještačenja.		

III Poštovanje ljudskih prava

Pravo na djelotvorni pravni lijek

	ZAHTJEVI	DA	NE
21.	Dopuniti garancije ljudskih prava u Ustavu Crne Gore garancijom prava na djelotvorni pravni lijek		
22.	Dopunom Zakona o ustavnom sudu ustavnu žalbu učiniti djelotvornim pravnim lijekom za sve vidove kršenja ljudskih prava		
23.	Dopunom Zakona o ustavnom sudu omogućiti Ustavnom sudu da osim ukidanja pojedinačnih akata može i meritorno da odlučuje u cilju efikasnije zaštite ljudskih prava		
24.	Učiniti kontrolne zahtjeve i tužbu za pravično zadovoljenje djelotvornim pravnim lijekovima tako što će se dopuniti Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku i unaprijediti njegova primjena u praksi		
25.	Obezbijediti mogućnost ponavljanja upravnog spora na osnovu odluke Evropskog suda za ljudska prava ili drugog međunarodnog tijela za zaštitu ljudskih prava		

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman)

	ZAHTJEVI	DA	NE
26.	Ustavom Crne Gore predvidjeti da se Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda bira kvalifikovanom (2/3) većinom umjesto		

	običnom većinom glasova i tako unaprijediti garancije nezavisnosti ove ustanove		
27.	Unaprijediti kapacitete Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i omogućiti veću samostalnost u upravljanju finansijama		
28.	Obezbijediti da se jedan/na zamjenik/ca Zaštitnika ljudskih prava i sloboda bavi samo ženskim ljudskim pravima		

Ograničenje i odstupanje (derogacija) od ljudskih prava

	ZAHTJEVI		
29.	Iz Ustava brisati odredbe koje predviđaju preširoko postavljena ograničenja u odnosu na međunarodne standarde, a posebno: garanciju naknade štete zbog objavljivanja netačnog podatka, i zabranu političkog organizovanja		
30.	Dopuniti garancije ljudskih prava u Ustavu kako bi se spriječila zloupotreba blažih uslova za odstupanja od ljudskih prava od onih koje sadrže međunarodni ugovori		

Zabrana diskriminacije

	ZAHTJEVI	DA	NE
31.	Zabranu propagande rasne mržnje i diskriminacije u Krivičnom zakoniku proširiti tako da obuhvati i druge vidove netrpeljivosti ili diskriminacije. Propisati strožije kažnjavanje za sve zločine motivisane mržnjom po nekom diskriminatornom osnovu (kako je već propisano za Nasilničko ponašanje ili Teško ubistvo), uključujući i propisivanje kvalifikovanih oblika određenih krivičnih djela		
32.	Unaprijediti metodologiju izrade izvještaja Državnog tužilaštva, tako da bude predstavljeno na koji način je svaka optužba riješena (osuđujućom ili oslobađajućom presudom), kao i zbog kog osnova diskriminacije je postupak pokrenut		
33.	Obezbijediti da se svi postupci po tužbama zbog		

	diskriminacije hitno sprovode		
--	--------------------------------------	--	--

Prava osoba sa invaliditetom

	ZAHTJEVI	DA	NE
34.	Izraditi i sprovesti Strateški plan (za period 2013-2017 sa Akcionim planovima za svaku godinu) za osiguranje pristupačnosti objekata i površina u javnoj upotrebi licima s invaliditetom		
35.	Unaprijediti sistem nadzora nad izgradnjom objekata i striktno poštovati odredbe Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata, kako bi se poboljšala primjena standarda pristupačnosti za osobe smanjene pokretljivosti		
36.	Izvršiti reviziju svih projekata i upotrebnih dozvola koje su izdate od donošenja Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata, a nijesu ispoštovali član 73. Zakona u cilju sankcionisana prekršilaca zakonskih normi i ponovnog prilagođavanja objekata u kojima nijesu ispoštovani standardi		
37.	Obezbijediti adekvatne tehničke mogućnosti za potrebe ginekoloških pregleda i intervencija žena sa invaliditetom u zdravstvenim institucijama		
38.	Nastaviti sa daljim unaprjeđivanjem kvaliteta uslova života korisnika JU Zavod „Komanski most“ kada su u pitanju ljudski resursi i tehnička opremljenost ustanove		
39.	Sistemski riješiti asistenciju učenicima u nastavi, na taj način što će se za sprovođenje ovog servisa obezbjeđivati sredstva u budžetu		
40.	Uspostaviti politike i propise na državnom i lokalnom nivou radi unaprijeđenja usluga postojećih i razvoja novih servisa podrške za osobe s invaliditetom (prevoz „od vrata do vrata“, Pomoć u kući, gestovni tumači) i striktno sprovođenje mjere iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije za integraciju osoba s invaliditetom.		
41.	Sistemski riješiti pitanje nepostojanja udžbeničke literature za obrazovanje osoba sa oštećenjem vida (knjige na Brajevom pismu, u elektronskom i audio obliku)		
42.	Sve Zakone koji na neki način definišu prava i pitanja osoba s invaliditetom, posebno one koji su usvojeni nakon 2009. g.		

	odnosno ratifikacije Konvencije UN o pravima osoba s invaliditetom, uskladiti sa Konvencijom (usklađivanjem terminologije i usklađivanjem prava)		
43.	U Zakonu o zdravstvenom osiguranju adekvatnije precizirati koje kategorije osoba s invaliditetom imaju pravo na besplatnu stomatološku zaštitu		
44.	Izmijeniti i dopuniti Zakon o ostvarivanju i zaštiti prava mentalno oboljelih lica tako da se izdvoje u posebne grupe osobe sa intelektualnim invaliditetom i osobe sa mentalnim oboljenjima		
45.	Pojednostaviti proceduru za dobijanje ortopedskih pomagala i potrošnog materijala u toj oblasti		
46.	Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom učiniti primjenjivim, kroz njegovu izmjenju i dopunu (dodavanje kaznenih odredbi, mehanizama zaštite...)		
47.	Poboljšati primjenu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica s invaliditetom, na način što će donijeti sva potrebna podzakonska akta, početi sa radom Komisija za utvrđivanje invaliditeta, procjenu preostale radne sposobnosti i mogućnosti zapošljavanja, raspisati Javni poziv za angažovanje izvođača profesionalne rehabilitacije kako bi se stekli uslovi za ostvarivanje prava na opremanje radnog mjesta i ostalih prava iz Zakona, te standardizovati servis asistenta u radu koji je propisan Zakonom		
48.	Izmjestiti Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica s invaliditetom iz okvira Zavoda za zapošljavanje Crne Gore i ustanoviti ga kao nezavisno pravno lice; time obezbijediti namjensko trošenje sredstava obezbjeđivanjem uslova za zapošljavanje OSI i prelivanjem preostalih sredstava na kraju godine za narednu u iste svrhe		
49.	Do narednih izbora proces glasanja učiniti inkluzivnim za sve kategorije osoba s invaliditetom, kroz izmjene i dopune odgovarajuće zakonske regulative u cilju odabira pristupačnih biračkih mjesta za osobe koje se otežano kreću i prilagođavanjem materijala za osobe sa oštećenim vidom		
50.	Zapošljavati gestovne tumače u institucijama sistema, kako je to definisano Strategijom za integraciju osoba s invaliditetom na period 2008.-2016.		
51.	Pojednostaviti postupak oslobađanja od plaćanja carine i PDV na uvoz pomagala i motornih vozila za osobe sa		

	invaliditetom (izmjenama i dopunama Carinskog zakona i Zakona o PDV-u)		
52.	Izmijeniti Pravilnik o banjsko-klimatskom liječenju (izjednačavanje prava sličnih ili istih grupa invaliditeta)		
53.	Omogućiti afirmativnu akciju prilikom upisa na fakultet osoba s invaliditetom i automatski ih rangirati na listi studenata čije će školarine biti finansirane iz budžeta		
54.	Izmijeniti odgovarajuću regulativu u smislu obezbjeđivanja pristupačnosti sredstava drumskog saobraćaja za osobe s invaliditetom		
55.	Izmijeniti i dopuniti Zakon o bezbjednosti saobraćaja kako bi se naložilo auto školama da obezbjede vozila sa prilagođenim komandama za obuku i polaganje vozačkog ispita osobama s invaliditetom		

Rodna ravnopravnost i prava žena

	ZAHTJEVI	DA	NE
56.	Obezbijediti da UN Konvencija o suzbijanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) , Opcioni protokol, kao i opšte preporuke CEDAW Komiteta i njegovi stavovi u vezi procedure obavještavanja budu sastavni dio obuke sudija, advokata, tužilaca, policije i ostalih službenika zaduženih za primjenu i poštovanje zakona, sa ciljem da se osposobe za direktno primjenjivanje i tumačenje odredbi nacionalnog zakonodavstva u svijetlu odredaba Konvencije		
57.	Podstaći Parlament da, u skladu sa svojim procedurama, kada je to svrsishodno, preduzme neophodne aktivnosti u pogledu implementacije zaključnih stavova UN CEDAW Konvencije i sledećeg procesa izvještavanja kako je predviđeno Konvencijom		
58.	Ojačati finansijsku i ljudsku podršku za rad Odjeljenja za rodnu ravnopravnost i osnažiti njegove kapacitete za formulisanje, implementaciju, pružanje savjeta, koordinaciju i praćenje pripreme i primjene zakonske regulative i politika u oblasti rodne ravnopravnosti		
59.	Opredijeliti adekvatna finansijska sredstva za sve opštine kako bi im se omogućilo da uspostave sopstvenu strukturu za rodnu ravnopravnost i usvoje i efektivno primijene lokalne planove za postizanje rodne ravnopravnosti		

60.	Ojačati saradnju sa ženskim NVO u primjeni i praćenju implementacije UN CEDAW Konvencije i Zakona o rodnoj ravnopravnosti i nacionalnih i lokalnih planova za rodnu ravnopravnost i obezbijediti finansiranje za odgovarajuće aktivnosti ovih NVO		
61.	Definisati obavezujuće edukativne programe za nastavni kadar u obrazovnim institucijama na svim nivoima (od vrtića do srednje škole) i redovne programe u srednjoj školi usmjerene ka ženama i muškarcima, dječacima i djevojčicama, da se oslobode stereotipnih pogleda na ulogu i odgovornost žena i muškaraca u porodici i društvu, posebno u oblastima gdje su žene u najnepovoljnijem položaju		

Nasilje u porodici i nasilje nad ženama

	ZAHTJEVI	DA	NE
62.	Hitno donijeti nedostajuća podzakonska akta (rok za donošenje ovih akata je bio februar 2011.) neophodna za punu primjenu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici , i to: program za psihosocijalni tretman počinitelaca nasilja u porodici; pravilnik o nadzoru nad sprovođenjem zaštitnih mjera propisanih Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici (ZZNP); obrazac za izradu Plana zaštite za žrtve nasilja u porodici predviđenog ZZNP; matricu za procjenu rizika za slučajeve nasilja u porodici za sve relevantne institucije		
63.	Obezbijediti obaveznu obuku za sudije, tužioce, centre za socijalni rad i policijske službenike o standardnim procedurama za pristup žrtvama na rodno senzitivni način i o postupanju u skladu sa ZZNP i Protokolom o postupanju institucija u slučajevima porodičnog nasilja i nasilja nad ženama.		
64.	Formirati multidisciplinarnе timove za nasilje u porodici , sastavljene od edukovanih kadrova, na način kako je to predviđeno čl. 17 ZZNP i Protokolom o postupanju institucija u slučajevima nasilja u porodici		
65.	Obezbijediti uslove i angažovati dovoljan broj edukovanih stručnjaka u svim institucijama, posebno u Centrima za socijalni rad, za primjenu Protokola o postupanju institucija u slučajevima nasilja u porodici		
66.	Uraditi analizu potreba za servisima psiho-socijalne podrške za žene žrtve nasilja i obezbijediti kontinuiranu finansijsku podršku za rad postojećih servisa koje vode ženske nevladine organizacije		

67.	Obezbijediti adekvatne uslove za sprovođenje psihosocijalnog tretmana i potreban broj stručnjaka u zdravstvenim ustanovama i izvan zdravstvenog sistema		
68.	Uspostaviti efikasan sistem nadzora nad sprovođenjem zaštitnih mjera koje propisuje ZZNP i hitno postupati u slučajevima njihovog kršenja		
69.	Uraditi analizu zakonskog okvira koji se odnosi na oblast zaštite od nasilja i izraditi predlog izmjena i dopuna propisa koji regulišu oblast nasilja u porodici. Prvenstveno, obezbijediti primjenu adekvatnih zaštitnih mjera za žrtve nasilja i u krivičnom postupku i jasno odrediti razliku između radnji izvršenja prekršaja i krivičnih djela u vezi domaćeg nasilja		
70.	Obezbijediti besplatnu pravnu pomoć za žrtve u svim postupcima koji slijede nakon prijavljivanja nasilja i izmijeniti Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći na način da obuhvata i slučajeve nasilja u porodici koji se po ZZNP vode kroz prekršajni postupak.		
71.	Povećati materijalnu podršku za žrtve nasilja i razmotriti raniji predlog nevladinih organizacija, dostavljen Skupštini Crne Gore u vidu amandmana na nacrt ZZNP koji se odnosio na osnivanje Fonda za podršku ženama žrtvama nasilja i nasilja u porodici		
72.	Razviti program za prevenciju nasilja nad ženama i nasilja u porodici		
73.	Prikupiti sveobuhvatne statističke podatke o nasilju nad ženama, razvrstane po polu, starosti, i vezi između žrtve i počinioca, uraditi detaljnu analizu prikupljenih statističkih podataka i iskoristiti rezultate za definisanje politika i mjera za borbu protiv nasilja nad ženama		
74.	Uvesti jedinstvenu nacionalnu SOS liniju za žrtve nasilja u porodici i obezbijediti finasijsku podršku za funkcionisanje SOS servisa u svim opštinama		

Trgovina ljudima i seksualna eksploatacija

	ZAHTJEVI	DA	NE
75.	Razmotriti kaznenu politiku u slučajevima trgovine ljudima i obezbijediti obaveznu obuku za sudije, tužioce, i policijske službenike za odgovarajuću primjenu člana 444 Krivičnog zakonika i relevantnih odredbi o zaštiti svjedoka sadržanih u Krivičnom zakoniku i Zakonu o zaštiti svjedoka;		

	Takođe, Krivični zakonik uskladiti sa protokolima uz Konvenciju UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala , koji se odnose na prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, odnosno krijumčarenje migranata.		
76.	Intenzivirati obuku za imigracione i ostale službenike/ce u oblasti sprovođenja zakona za rano otkrivanje (potencijalnih) žrtava trgovine ljudima , sa posebnim naglaskom na ženama i djevojkama koje su posebno podložne trafikovanju kao što su žene koje pripadaju RAE populaciji (Romi, Aškalije, Egipćani), raseljene žene i samohrane majke		
77.	Pojačati napore na uspostavljanju nacionalnog mehanizma za obezbjedjivanje nadoknade žrtvama trgovine ljudima i ojačati programe za njihovo reintegrisanje u društvo		
78.	Proširiti saradnju sa NVO u primjeni i praćenju primjene Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima i sa njom povezanim Akcionim planom , i da obezbijedi finansiranje anti-trafiking aktivnosti u okviru NVO		
79.	Pribaviti informacije o broju odobrenih privremenih boravišnih dozvola žrtvama trgovine ljudima , uključujući i situacije gdje žrtve ne žele ili nisu sposobne da sarađuju sa nadležnim organima krivičnog gonjenja;		
80.	Dodatno intenzivirati napore u borbi protiv seksualnog iskorištavanja mladih osoba ženskog i muškog pola		
81.	Obezbijediti da se prema djeci uhvaćenoj u prosjačenju postupa s posebnom pažnjom i ispita da li su možda žrtve trgovine ljudima		

Učešće žena u političkom i društvenom životu

	ZAHTJEVI	DA	NE
82.	Izmijeniti Zakon o izboru odbornika i poslanika u cilju propisivanja obaveze da u svakoj grupi od tri kandidata na izbornim listama političkih partija bude najmanje jedna žena		
83.	Uvesti zakonske mjere i procedure za primjenu člana 10 Zakona o rodnoj ravnopravnosti, uključujući odredbe o odbijanju predloga za imenovanje koji nisu u skladu sa principom rodno uravnotežene zastupljenosti, ukoliko ne postoje opravdani razlozi za izuzeće ovog principa		
84.	Usvojiti privremene specijalne mjere, u skladu sa članom 4, paragraf 1 CEDAW Konvencije, i opštih preporuka Komiteta		

	br.25 (2004) , kao što je paritetni rodni sistem u imenovanjima i ubrzanom zapošljavanju žena u javnim službama, posebno na hijerarhijski višim pozicijama		
85.	Otkloniti diskriminatornu praksu i obezbijediti učešće 30% žena na svim pozicijama odlučivanja, naročito u oblastima u kojima su dominantno zaposlene žene (obrazovanje, zdravstv i državne institucije)		
86.	Zahtjevati da političke partije u ravnopravnom broju nominuju žene i muškarce kao svoje kandidate/kinje i usklade svoje statute sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti		
87.	Kreirati povoljno okruženje za političku participaciju žena, uključujući žene iz populacije Roma, Aškalijski i Egipćana putem adekvatnog finansiranja kampanje žene kandidatkinje, obrazovanjem mladih žena na liderskim pozicijama i osnaživanjem ženskog dijela političkih partija, na primjer.		

- Seksualne manjine

	ZAHTJEVI	DA	NE
88.	Završiti rad na izradi i usvojiti strateški i programski dokument posvećen borbi protiv homofobije i transfobije sa pratećim akcionim planom za prvih godinu dana		
89.	Kreirati radnu grupu za izradu komunikacijske strategije za potrebe Akcionog plana strateškog dokumenta za borbu protiv homofobije i transfobije i započeti proces njene izrade		
90.	Uz konsultovanje transrodnih osoba, usvojiti prateće podzakonske akte za promjenu pola iz medicinskih razloga shodno izmjenama i dopunama Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju sa posebnom pažnjom da 80% troškova ovog procesa bude direktno pokriveno, te da ove troškovi ne budu refundirani naknadno već direktno plaćeni, odnosno da osoba koja prolazi kroz proces tranzicije bude u najmanjoj mogućoj mjeri finansijski opterećena tokom ovog procesa		
91.	Započeti implementaciju svih preporuka koje je kreirala Stručna radna grupa Vlade Crne Gore za pripremu analize pravnih propisa sa aspekta LGBT prava		
92.	Kreirati, uz učešće organizacija koje se bave LGBT pravima, i usvojiti zakon kojim se reguliše pitanje prava partnera/ki u istopolnim zajednicama		
93.	Zakonu o zabrani diskriminacije dodati član pod nazivom „Značenje pojmova korišćenih u ovom Zakonu“ u kojem bi se definisali pojmovi „rodni identitet“ i „seksualna orijentacija“		

94.	U Krivični zakonik dodati član Povreda slobode izražavanja rodnog identiteta i seksualne orijentacije		
95.	Pružiti potrebnu podršku za rad skloništa za LGBT osobe i stvoriti uslove za prihvatanje LGBT osoba koje su u konfliktu sa svojim okruženjem zbog seksualne orijentacije i rodnog identiteta		
96.	Započeti aktivnosti na implementaciji preporuka koje je kreirala Stručna radna grupa Vlade Crne Gore za pripremu analize ljudskih LGBT prava u školskim udžbenicima a koja je utvrdila zastupljenost LGBT prava u crnogorskim školskim programima i udžbenicima;		
97.	Inicirati izradu odgovarajuće analize o prisutnosti ljudskih LGBT prava i srodne tematike u univerzitetskim programima i udžbenicima		
98.	Započeti proces edukacije nastavnog osoblja, školskih psihologa/škinja i pedagoga/ica u odnosu na seksualnu orijentaciju i rodni identitet, kao i o domaćem i međunarodnom pravnom okviru kojima se uređuju ljudska prava LGBT osoba u osnovnim i/ili srednjim školama. Edukacija treba obuhvatiti i temu zaštite i unaprjeđenja mentalnog zdravlja LGBT osoba		
98.	Kroz treninge i distribuciju edukativnog materijala senzibilisati zdravstvene radnike/ce sa ciljem poboljšanja tretmana i odnosa medicinskog osoblja prema transrodnim osobama koje prolaze kroz trijadni proces konfirmacije pola		
100.	Obezbijediti pristup sredstvima za kulturne programe koji obrađuju LGBT teme, podstiču kulturne i medijske programe LGBT zajednice i pružaju podršku LGBT umjetnicima		
101.	Nastaviti sa trening obukama policijskih službenika/ca u vezi sa boljim pristupom prema LGBT zajednici i procesuiranje homofobnog nasilja i govora mržnje		
102.	Poboljšati znanje i vještine, putem odgovarajućih treninga i predavanja, kadeta/kinja Policijske akademije o ljudskim pravima LGBT osoba i LGBT zajednici u Crnoj Gori		
103.	Generalno poboljšati blagovremenost u rješavanju zahtjeva za sprovođenje prekršajnih postupaka od strane policije i državnih tužilaca pred nadležnim područnim organima za prekršaje		
104.	Poboljšati zaštitu privatnosti LGBT osoba koje se u prekršajnim i krivičnim postupcima pojavljuju u svojstvu		

	oštećene strane ili svjedoka		
105.	Kreirati plan za otvaranje posebnog organizacionog odjeljenja za zaštitu od diskriminacije (prevashodno za OSI i LGBT osobe) u okviru relevantne institucije		
106.	Kreirati plan umrežavanja državnih organa u zaštiti ljudskih prava LGBT osoba		
107.	Sprovesti istraživanje o stavovima učenika/ca u odnosu na seksualnost, seksualnu orijentaciju i rodni identitet, u saradnji sa organizacijama koje se bave LGBT pravima		
108.	Kreirati plan obuke za socijalne radnike/ce u odnosu na ljudska prava LGBT osoba		

Ljudska prava korisnika/ca droga, osuđenih lica i seksualnih radnika/ca

	ZAHTJEVI	DA	NE
109.	Osnovati multisektorsku i multidisciplinarnu grupu za rješavanje pitanja tretmana bolesti zavisnosti i koinfekcija (hepatitis C) osuđenih lica koja se nalaze u Zavodu za izdržavanje krivičnih sankcija Podgorica i Bijelo Polje u cilju kreiranja pisanog podzakonskog akta koji će jasno i nedvosmisleno propisati procedure i nosioca troškova dijagnostike i liječenja. Inicijalni sastanak radnog tijela		
110.	Organizovati multisektorske posjete ZIKS-u u cilju dokumentovanja trenutnih smještajnih uslova i kapaciteta Zavoda sa detaljnim izvještajem i smjernicama o daljim koracima ka unaprjeđenju ljudskih prava osuđenih lica, sa naglaskom na poštovanje ljudskog dostojanstva.		
111.	Osnovati multisektorsku i multidisciplinarnu radnu grupu, na čelu sa Institutom za javno zdravlje, za izradu strateškog dokumenta za socijalnu i zdravstvenu zaštitu osoba koje se bave seksualnim radom u Crnoj Gori, a po smjernicama 3. Nacionalne bio-bihejvioralne studije sa ovom populacijom (Institut za javno zdravlje, 2008; 2010; 2012). Inicijalni sastanak radne grupe.		
112.	Osnovati multisektorsku i multidisciplinarnu radnu grupu za izradu strateškog dokumenta o alternativnim kaznama počiniocima krivičnih djela koji su zavisnici od psihoaktivnih supstanci, a po ugledu na zemlje EU i		

	Hrvatsku. Inicijalni sastanak radne grupe.		
113.	Otvoriti još jedan (<i>planirani</i>) centar za supstitucionu terapiju opijatskih zavisnika u Podgorici		
114.	Osnovati multisektorski tim za nadgledanje poštovanja ljudskih prava zavisnika/ca u pravosudnom sistemu u Crnoj Gori (policija, tužilaštvo, sudstvo, ZIKS), posebno po pitanju prava na adekvatne, dostupne i blagovremene zdravstvene servise, te poštovanje pretpostavke nevinosti, odnosno prava na korištenje jednog telefonskog poziva. Ojačati nadzorne službe za efikasno suzbijanje kršenja prava korisnika/ca droga u pravosudnom sistemu.		
115.	Dopuniti zakonsku regulativu o uslovima po kojima se pojedincu/ki može uzeti DNK uzorak. Uvođenje obrasca obaveznog informisanja o razlogu i davanja lične saglasnosti, odnosno po naredbi suda.		
116.	Dopuniti zakonsku regulativu o uslovima pod kojima se od pojedinca/ke može zahtijevati korišćenje poligrafa. Uvođenje obrasca obaveznog informisanja o razlogu i davanja lične saglasnosti, odnosno po naredbi suda.		
117.	Osnovati multisektorsku i multidisciplinarnu radnu grupu za izradu strateškog dokumenta o rješavanju problema unutar Specijalne psihijatrijske bolnice Kotor, posebno po pitanju smještajnih kapaciteta, nedostatka stručnog kadra i/ili finansija za upošljavanje istih; smještajnih kapaciteta na odjeljenju za bolesti zavisnosti, konkretno za zavisnike/ce od psihoaktivnih supstanci, te odjeljenju za izvršenje obaveznih mjera liječenja propisanih od strane suda, a u skladu sa iskustvima iz EU.		
118.	Opredijeliti fond iz državnog budžeta za izradu i sprovođenje II Nacionalnog strateškog odgovora drogama. (Aktuelni dokument je planiran u vremenskom periodu 2008-2013.). Inicijalni sastanak radne grupe za izradu dokumenta.		
119.	Oformiti stručni tim u Zavodu za zapošljavanje za rad sa bivšim korisnicima/ama droga		

Prava pripadnika/ca manjina

	ZAHTJEVI	DA	NE
120.	Izmijeniti Zakon o manjinskim pravima i slobodama u dijelu koji definiše pripadnike/ce manjina kao grupe		

	državljana , suprotno međunarodnom standardu		
121.	Precizirati zakonsku kvalifikaciju „značajno učešće manjine u stanovništvu“ , što je uslov za ostvarivanje prava manjina na službenu upotrebu svog jezika		
122.	Započeti proces standardizacije romskog jezika , u skladu sa Poveljom o regionalnim i manjinskim jezicima i Zakonom o manjinskim pravima i slobodama		
123.	Obezbijediti da obrazovanje na manjinskim jezicima bude dostupno u okviru školskog programa za Bošnjake/Muslimane i Hrvate , bez obzira na to što su ovi jezici dio jedinstvenog jezičkog sistema		
124.	Izmijeniti Ustav da garantuje i pravo na „odgovarajuću“ ili „pravičnu“ zastupljenost pripadnika/ca nacionalnih manjina u javnim službama umjesto dosadašnje „srazmjerne“ zastupljenosti, kako je i preporučila Venecijanska komisija		
125.	Izmijeniti Zakon o izboru odbornika i poslanika kako bi se i pripadnicima/ama RAE populacije omogućilo da imaju autentičnog/u predstavnika/cu u Parlamentu , kao što je omogućeno svim drugim manjinskim zajednicama		
126.	Dosljedno sprovoditi Zakon o zabrani diskriminacije, posebno član 9 koji se odnosi na zabranu segregacije. Započeti sa procesom nastanjivanja Roma/kinja i Egipćana/ki, posebno iz raseljeničke populacije, u djelove gradova sa ostalim stanovništvom. Djelotvorno spriječiti zloupotrebu sredstava namijenjenih za njihovu integraciju.		
127.	Dosledno sprovoditi čl.74 Ustava kao i čl.3, 16 i 18 Porodičnog zakona u slučajevima pojava prinudnih brakova maloljetnih Romkinja i Egipćanki.		
128.	Unaprijediti rad institucija na sprečavanju pojave prosjačenja maloljetne romske i egipćanske djece kroz dosljedno sprovođenje Zakona o javnom redu i miru i Porodičnog zakona		
129.	Unaprijediti i realizovati programske sadržaje javnog servisa na romskom jeziku u skladu sa čl.12 Zakona o manjinskim pravima i slobodama		
130.	Omogućiti raseljenim Romima/kinjama i Egipćanima/kama da ostvare pravo na lična dokumenta		
131.	Sistemske regulisati ulogu romskih asistenata/kinja u obrazovanju		

132.	Pojačati napore i obezbijediti sredstva za realizaciju programa za elementarno funkcionalno opismenjavanje, prekvalifikaciju i dokvalifikaciju za Rome/kinje i Egipćane/ke koji/e nijesu/e zaposljeni kako bi se poboljšala njihova pozicija na tržištu rada		
133.	Osnažiti i omogućiti kontinuitet materijalne podrške obrazovanju Roma/kinja i Egipćana/ki. Obezbijediti u budžetu sredstva za stipendije, udžbenike, školski pribor za sve niveoe obrazovanja kao i sredstva za finansiranje školarina, udžbenika za studente/kinje fakulteta u Crnoj Gori		
134.	Povećati kapacitete i transparentnost Fonda za manjine		

Pravo na život

	ZAHTJEVI	DA	NE
135.	Djelotvorno istražiti, procesuirati i kazniti sve počinioce i nalogodavce nerazjašnjenih ubistava		
136.	Obezbijediti da službenici/e policije i drugih organa zaduženi službenim oružjem redovno prolaze psihološke testove i budu obučeni o standardu „striktna proporcionalnosti“ sadržane u presudama Evropskog suda za ljudska prava		
137.	Propisati da se državni tužilac obavještava o svakoj upotrebi vatrenog oružja i drugih sredstava prinude u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija		
138.	Hitno i potpuno sanirati ekološke crne tačke i sistematski rješavati probleme zagađivanja životne sredine		

Zabrana mučenja

	ZAHTJEVI	DA	NE
139.	Obezbijediti utvrđivanje odgovornosti u svim slučajevima u kojima postoji opravdana sumnja (i		

	međunarodnih organa, npr. CPT) da je državno tužilaštvo propustilo da obezbijedi djelotvorne istrage zlostavljanja za koje su odgovorni državni službenici		
140.	Riješiti problem pretrpanosti zatvora, posebno u paviljonu "A" KPD u Podgorici		
141.	U Specijalnoj psihijatrijskoj bolnici osigurati mjesto za osobe kojima je takav vid liječenja zaista neophodan, a socijalne slučajeve zbrinuti na drugi način		
142.	Propisati izričitu obavezu za policiju da suspenduje svoje službenike koji su okrivljeni za zlostavljanje, u skladu sa međunarodnim standardom, i predvidjeti sankcije u slučaju kršenja ove odredbe		
143.	Unaprijediti objektivnost, nepristrasnost i efikasnost unutrašnje kontrole rada policije		
144.	Krivična djela Mučenje, Zlostavljanje i Iznuđivanje iskaza uskladiti sa Konvencijom protiv mučenja i povisiti postojeće minimume kazni, imajući u vidu ozbiljnost ovih krivičnih djela i tolerantnu kaznenu politiku, posebno u odnosu na državne službenike		
145.	Dopuniti Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima tako da obezbijedi zabranu izručenja lica u državu u kojoj bi ono moglo biti izloženo mučenju i drugom zlostavljanju. U istom smislu precizirati i Krivični zakonik koji omogućava izricanje mjere bezbjednosti „Protjerivanje stranca iz zemlje“ uz svaku sankciju koja je strancu izrečena u krivičnom postupku		

Pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti

	ZAHTJEVI	DA	NE
146.	Spriječiti da se hapšenjima i neutemeljenim pritvorom, koji nije neophodan, šalju poruke o odlučnosti Vlade u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala		
147.	Zakonom o krivičnom postupku ponovo ograničiti ukupno trajanje pritvora do pravosnažne presude, kao što je to ranije bio slučaj, a ne samo od podizanja optužnice do prvostepene presude, kao što je sada		
148.	U Zakonu o krivičnom postupku precizirati široko postavljen pritvorski osnov u pogledu izuzetnih okolnosti „koje ukazuju da bi puštanje na slobodu dovelo do ozbiljne prijetnje očuvanju javnog reda i mira“, koji dozvoljava zloupotrebe		

149.	Ustav dopuniti garancijom prava za svakoga ko je lišen slobode na bilo koji način, a ne samo u krivičnom postupku da se obrati sudu koji može da ispita zakonitost lišavanja slobode i odredi puštanje na slobodu ako utvrdi da je lišavanje slobode nezakonito (habeas corpus)		
150.	Krivično djelo Ugrožavanje sigurnosti dopuniti i predvidjeti da se strožije kažnjava za kvalifikovani oblik djela, kada prijetnje uputi službeno lice		

Pravo na pravično suđenje

151.	Obezbijediti pouzdanu statistiku o trajanju sudskih postupaka, uključujući i postupke izvršenja presuda i drugih sudskih odluka i obezbijediti efikasan nadzor suda nad sprovođenjem izvršenja		
152.	Predvidjeti da je sud nadležan da posavjetuje stranku u građanskom postupku, ili okrivljenog u krivičnom postupku u kome nemaju ovlašćenog punomoćnika, da imaju pravo na zahtjev za besplatnu pravnu pomoć na osnovu Zakona o parničnom postupku i Zakona o krivičnom postupku		
153.	Dopuniti Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći tako da obezbijedi besplatnu pravnu pomoć i u upravnom postupku, kao i žrtvama mučenja ili diskriminacije i izmijeniti trenutno pretjerano limitirajući zakonski imovinski minimum		
154.	Omogućiti da besplatnu pravnu pomoć o državnom trošku, bar u pogledu pravnih savjeta, mogu da pružaju i nevladine organizacije, a ne samo advokati		
155.	Neznatnim izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku i unapređenjem primjene ovog Zakona u praksi obezbijediti da kontrolni zahtjev i tužba za pravično zadovoljenje postanu djelotvorna pravna sredstva		
156.	Utvrđiti i objaviti razloge za nastupanje zastarjelosti u svakom pojedinačnom slučaju		
157.	Unificirati praksu sudova u primjeni Zakona o slobodnom pristupu informacijama		
158.	Hitno sprovesti reformu organa za prekršaje		

159.	Upotpuniti zabranu kršenja pretpostavke nevinosti ovlaštenjem suda da konstatuje kršenje pretpostavke nevinosti i naredi obustavu kršenja pod prijetnjom novčane kazne, kao i da izrekne novčanu kaznu svima koji prekrše ovu pretpostavku.		
160.	Obezbijediti službene tumače za romski jezik		
161.	Obezbijediti da se ne može ponovno suditi u krivičnom postupku onome koji je za isto djelo prethodno osuđen ili oslobođen u prekršajnom postupku i obrnuto		
162.	Obezbijediti stručne savjetnike, odnosno hitno usavršavanje iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava za sve tužioce, zamjenike tužilaca, sudije i stručne saradnike angažovane na radu na predmetima ratnih zločina		

Pravo na privatnost

	ZAHTJEVI	DA	NE
163.	Zakon o medijima dopuniti odredbama o zaštiti privatnosti i izuzecima od te zaštite.		
164.	Izmijeniti odredbu Zakonika o krivičnom postupku, kojom se policiji omogućava da bez sudske kontrole zatraži od pružaoca usluga elektronskih komunikacija provjeru identičnosti telekomunikacijskih adresa koje su u određenom vremenu uspostavile vezu		
165.	Izmijeniti Zakon o Agenciji za nacionalnu bezbjednost tako da se obezbijedi precizna pravila o načinu prikupljanja podataka i odgovarajuće garancije u pogledu kontrole zakonitosti tih aktivnosti u skladu sa presudom Evropskog suda za ljudska prava u predmetu <i>Rotaru protiv Rumunije</i>		
166.	Obezbjediti da državno tužilaštvo pokrene postupak ispitivanja navoda novinara i bivšeg sudije o nezakonitom prisluškivanju sudija Višeg suda u Podgorici i nestanku predmeta o mjerama tajnog nadzora iz suda, kao i, s tim povezanim, navodima iz optužnice državnog tužilaštva u slučaju ubistva policijskog inspektora Ščekića, u kojoj se navodi da su sudije toga suda nezakonito omogućavale posjećivanja okrivljenih u pritvoru		

Pravo na slobodu vjeroispovjesti

	ZAHTJEVI	DA	NE
167.	Propisati pravni osnov i kriterijume za dodjelu pomoći vjerskim zajednicama bez diskriminacije		

Sloboda izražavanja

	ZAHTJEVI	DA	NE
168.	Izmijeniti Zakon o javnim radio-difuznim servisima tako da Savjet RTCG ne bira Skupština, kako bi se spriječio politički uticaj na Savjet		
169.	Zakon o medijima dopuniti preciziranjem standarda „razumne publikacije“, „dužne novinarske pažnje“, srazmjernog dosuđivanja naknade štete, zaštite privatnosti i drugih iz prakse Evropskog suda za ljudska prava, da bi se obezbjedila primjena ovih standarda		
170.	Reformisati Krivični zakonik u odnosu na krivična djela iz Glave XVII koja i dalje omogućavaju prekomjerno ograničavanje slobode izražavanja, suprotno međunarodnim standardima. Takođe, propisati izuzetak od kažnjavanja u slučaju pretežnijeg opšteg interesa kod krivičnih djela Povreda tajnosti pisma i drugih pošiljki (čl. 172), Neovlašćenog prisluškivanja i snimanja (čl. 173), Neovlašćenog fotografisanja (čl. 174), Neovlašćenog objavljivanja i prikazivanja tuđeg spisa, portreta i snimka (čl. 175) i Neovlašćenog prikupljanja ličnih podataka (čl. 176).		
171.	Sprovesti djelotvorne istrage i suđenja zbog ubistava, prebijanja i drugog nasilja povezanog sa slobodom izražavanja. Obezbijediti izvještavanje državnog tužilaštva o razlozima zbog kojih nije bilo napredaka u tim istragama		

Sloboda okupljanja

	ZAHTJEVI	DA	NE
--	----------	----	----

172.	Zakon o javnim okupljanjima uskladiti sa Ustavom i međunarodnim standardima i precizirati tako da se onemogući njegova proizvoljna primjena posebno od strane Uprave policije		
173.	Ukinuti zabranu okupljanja zaposlenih u štrajku „van kruga poslovnog prostora“ koja je predviđena Zakonom o štrajku jer je suprotna Ustavu i evropskim standardima		

Pravo na mirno uživanje imovine

	ZAHTJEVI	DA	NE
174.	Ustav dopuniti garancijom prava na mirno uživanje imovine u skladu sa odredbom kojom se garantuje pravo na mirno uživanje imovine u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i slobodama		
175.	Zakon o eksproprijaciji uskladiti s evropskim standardima u odnosu na procjenu javnog interesa, razumni rok trajanja zabilježbe eksproprijacije, ovlaštenje Uprave za nepkretnine prema kome se predaja nepokretnosti može izvršiti i prije nego što odluka postane pravosnažna, umanjeње pravične nadoknade zbog potencijalnog budućeg povećanja vrijednosti preostalog djela nepokretnosti izgradnjom javne infrastrukture		
176.	Povećati novčane iznose i smanjiti rokove za isplatu obeštećenja bivšim vlasnicima		
177.	Obezbijediti urgentno izvršenje presuda po osnovu neisplaćenih zarada u korist zaposlenih protiv privrednih društava u kojima je Država većinski vlasnik dužnika (npr. slučaj radnika "Radoje Dakić" AD Podgorica)		

Politička prava

	ZAHTJEVI	DA	NE
178.	Ustav dopuniti garancijom prava 6000 građana/ki da predlože Skupštini usvajanje zakona koje je ukinuto Ustavom iz 2007.godine		
179.	Otvoriti raspravu o lustraciji kao važnom pitanju za demokratski razvoj Crne Gore		
180.	Preispitati prag od 3% glasova koje politička partija mora da osvoji da bi učestvovala u raspodjeli poslaničkih mandata		
181.	Omogućiti biračima da stvarno biraju svoje predstavnike/ce ukidanjem modifikovane zatvorene izborne liste, gdje je polovina poslaničkih kandidata na listi vezana redosljedom, dok drugi dio liste partija može izmijeniti nakon održanih izbora		
183.	Prekinuti sa nezakonitom i neustavnom praksom koalicionih partijskih sporazuma, kojima se unaprijed raspodjeljuju radna mjesta koja bi morala biti dostupna svima, bez obzira na partijsku pripadnost		

Posebna zaštita porodice i djeteta

	ZAHTJEVI	DA	NE
184.	Izmijeniti definiciju porodice iz Porodičnog zakona, prema kome porodica ne postoji ako se u njoj ne odgajaju djeca		
185.	Izmijeniti Zakon o zaštiti od nasilja u porodici tako da obuhvati parove koji nisu vanbračni supružnici i ne žive u istom domaćinstvu. Postojećim Zakonom nijesu obuhvaćeni ni istopolni partneri koji žive zajedno, jer se oni ne mogu podvesti ni pod članove „porodičnog domaćinstva“, ni pod vanbračne partnere		
186.	Odredbu čl.Krivičnog zakonika prema kojoj se krivično gonjenje za krivična djela Silovanje i Obljuba nad nemoćnim licem pokreće po privatnoj tužbi protiv bračnog druga izmijeniti tako da za sve počinioce važi isti princip gonjenja po službenoj dužnosti		
187.	Imajući u vidu pravo svakog djeteta na upis u knjigu rođenih, dopunom Zakona o matičnim registrima precizirati postupak naknadnog upisa djece u matičnu knjigu rođenih i obezbijediti ujednačenost prakse matičnih službi i Područnih jedinica MUP-a		

188.	Sistemski riješiti problem nedjelotvornog izvršenja odluka o starateljstvu nad djecom u Crnoj Gori koji dovodi do kršenja prava na porodični život		
189.	Obezbijediti dosljedno postupanje po Haškoj konvenciji o građanskopravnim aspektima otmice djece		
190.	Obezbijediti aktivan rad Savjeta za prava djeteta, koji bi svake godine na Dan prava djeteta trebalo da izjasni javnost o tome što je u protekloj godini učinio da unaprijedi dječja prava		
191.	Sprovesti istraživanje o ekonomskim posljedicama razvoda na oba bračna partnera i djecu sa posebnom pažnjom na unaprijeđeni ljudski kapital i potencijal u ostvarivanju zarade muškarca kao bračnog partnera, imajući u vidu njihovu zaposlenost u punom radnom vremenu i neprekinutu radnu angažovanost u toku radnog vijeka		
192.	Pojačati napore na podizanju nivoa svijesti među RAE populacijom o zabrani prisilnih i prinudnih brakova , kao i štetnim efektima ovakvih brakova na mentalno i reproduktivno zdravlje djevojčica. Efikasno istražiti, sudski procesuirati i zakonski kažnjavati slučajeve prisilnih i ranih brakova		
193.	Podizati svijest o odgovornom očinstvu i povećati broj i kapacitete finansijski pristupačnih ustanova za brigu o djeci u svim djelovima Crne Gore		

Državljanstvo

	ZAHTJEVI	DA	NE
194.	Ratifikovati konvenciju UN o suzbijanju apatridije iz 1961.godine		
195.	Obezbijediti odlučivanje upravnih organa po zahtjevima za sticanje državljanstva u zakonskom roku		
196.	Propisati poseban tretman za naknadan upis u matične knjige rođenih, kao i za sticanje crnogorskog državljanstva, u skladu sa međunarodnim obavezama Crne Gore da suzbija pojavu apatridije		

Sloboda kretanja

	ZAHTJEVI	DA	NE
197.	Izmijeniti Zakon o strancima tako da se onemogući da do protjerivanja stranca kome je otkazan boravak ili koji nezakonito boravi u Crnoj Gori dođe i prije odluke o žalbi protiv rješenja o protjerivanju, što može dovesti do kršenja međunarodnih obaveza iz čl.13 PGP i čl.1, st.2 Protokola 7 uz EKPS koji dozvoljavaju da se odstupi od prava na preispitivanje odluke o protjerivanju samo zbog zaštite javnog reda i nacionalne bezbjednosti		
198.	Izgraditi prihvatilište za strance, predviđeno Zakonom o strancima		
199.	Zakon o strancima dopuniti tako da se protiv rješenja policije u prvom stepenu o smještaju stranca koga nije moguće odmah prinudno udaljiti ili kome nije utvrđen identitet, u prihvatilište za strance u trajati do 90 dana, omogući žalba sudu (habeas corpus), s obzirom na to da ovakvo rješenje predstavlja vid lišenja slobode		
200.	Organizovati adekvatan sistem azila, u potpunosti usklađen sa Konvencijom o statusu izbjeglica		

Ekonomska, socijalna i kulturna prava

	ZAHTJEVI	DA	NE
201.	Ratifikovati Opcioni protokol uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kuturnim pravima, koji je Crna Gora potpisala 25.decembra 2009. i tako omogućiti da Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava odlučuje o individualnim predstavkama povodom kršenja ove vrste ljudskih prava od strane državnih organa		
202.	Potvrditi sve odredbe izmijenjene Evropske socijalne povelje (ESP), a posebno pravo na podnošenje kolektivnih predstavki zbog kršenja ESP Evropskom komitetu za socijalna prava.		

Pravo na rad i na pravične uslove rada

	ZAHTJEVI	DA	NE
203.	Povećati kapacitete Inspekcije rada		
204.	Ojačati kapacitete Fonda rada		

Sindikalne slobode

	ZAHTJEVI	DA	NE
205.	Ratifikovati Konvenciju Međunarodne organizacije rada (MOR) br. 154 o kolektivnom pregovaranju		
206.	Preduzeti mjere na jačanju sindikalnog pluralizma		
207.	Zakon o reprezentativnosti sindikata dopuniti sankcijama za poslodavca koji ne postupa u skladu sa svim obavezama predviđenim Zakonom (npr.izbjegava da formira komisiju koja treba da utvrdi reprezentativnost)		
208.	Preispitati postupanje Inspekcije rada posebno u onim slučajevima u kojima Inspekcija nije iskoristila ovlaštenje da odloži izvršenje rješenja o prestanku radnog odnosa, a sud naknadno presudio u korist radnika. Posebno preispitati razloge za nepostupanje Inspekcije u slučajevima zaštite prava sindikalnih aktivista		
209.	Spriječiti praksu pritisaka poslodavaca na zaposlene-članove/ice sindikata da istupe iz sindikata		

Pravo na socijalno obezbjeđenje i pravo na odgovarajući životni standard

	ZAHTJEVI	DA	NE
210.	Spriječiti dalje snižavanje nivoa stečenih prava. Vratiti starosnu granicu u pogledu uslova za penziju na prethodni nivo, kao i uslove za uživanje prava na porodičnu penziju u slučaju smrti bračnog druga ili roditelja		
211.	Imajući u vidu apsolutnu liniju siromaštva i iznos potrošačke korpe za četvoročlanu porodicu, povisiti iznose najniže starosne i invalidske penzije; novčane mjesečne naknade za slučaj nezaposlenosti i iznos materijalnog obezbjeđenja porodice (MOP)		
212.	Preispitati broj lica koja zadovoljavaju uslove za ostvarivanje prava na materijalno obezbjeđenje porodice		
213.	Ispitati da li su sredstva namijenjena za socijalno stanovanje, a posebno u opštinama Nikšić, Bijelo Polje i Berane utrošena namjenski i u predviđenom roku		
214.	Pored planiranja trajnog rješavanja problema neadekvatnog stanovanja u kampovima Konik I i II u Podgorici, treba preispitati stanje na cijeloj teritoriji Crne Gore u pogledu romskih naselja i drugih naselja u kojima vladaju uslovi koji se smatraju „stambeno siromašnim“ i napraviti plan i njihovog rešavanja		

215.	Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti propisati obavezu lokalnih samouprava da osnivaju i finansiraju rad skloništa za beskućnike		
216.	Osnovati alimentacioni fond iz kojeg bi država isplaćivala alimentaciju roditelju koji se stara o djetetu u slučaju kada drugi roditelj izbjegava izvršavanja svoje obaveze utvrđene pravosnažnom i izvršnom sudskom presudom		

Pravo na najbolje fizičko i mentalno zdravlje

	ZAHTJEVI	DA	NE
217.	Preispitati odlučivanje Komisije Fonda za zdravstveno osiguranje i obezbijediti da ono bude objektivno i transparentno		
218.	Dosljedno primijeniti u praksi Zakon o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda		
219.	Povećati stručne vanbolničke i bolničke kapacitete za liječenje pacijenata sa mentalnim poremećajima, posebno djece		

Pravo na obrazovanje

	ZAHTJEVI	DA	NE
220.	Obezbijediti svima školovanje na maternjim jezicima koji su službeni ili u službenoj upotrebi ili su manjinski jezici koji nijesu predviđeni kao službeni (romski jezik)		
221.	Promijeniti centralizovani način izbora direktora od strane ministra nadležnog za prosvjetu, koji omogućava dominaciju kriterijuma političke podobnosti i prepustiti izbor školskim odborima, sastavljenim od predstavnika nastavničkog vijeća i roditelja		
222.	Aktivno suzbijati pojavu napuštanja osnovnog obrazovanja, posebno romske djece koja su pod pritiskom materijalne oskudice i specifične tradicionalne kulture		
223.	Preispitati probleme koji su uočeni u praksi primjene inkluzivnog obrazovanja od strane zainteresovanih a posebno onih koji su uključeni u njegovo sprovođenje		
224.	Osnovati univerzitetskog ombudsmana		

Pravo na učešće u kulturnom životu, korišćenje naučnih dostignuća i zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu iz autorskog djela i sloboda istraživanja i stvaralaštva

	ZAHTJEVI	DA	NE
225.	Preduzeti dodatne mjere za zaštitu intelektualne svojine		
226.	Povećati sredstva namijenjena za ulaganje u kulturu		
227.	Povećati investicije u naučna istraživanja		

IV) Sprječavanje korupcije

○ **Finansiranje političkih partija**

	ZAHTJEVI	DA	NE
228.	Unaprijediti institucionalni okvir za kontrolu finansiranja političkih partija. Postojeći institucionalni okvir u kome nadležnosti dijele DIK i DRI ne predstavlja adekvatno i efikasno rješenje. Potrebno je formirati nezavisnu Agenciju za borbu protiv korupcije koja bi, u dijelu borbe protiv političke korupcije, objedinila nadležnosti za najmanje 5 važnih pitanja: (1) finansijsko poslovanje partija, (2) sprječavanje sukoba interesa, (3) zloupotreba državnih resursa, (4) lobiranje, (5) preventivne antikorupcijske aktivnosti. Agencija bi, svakako, trebala da ima nadležnosti i za druga pitanja, što je detaljno obrazloženo u posebnoj studiji CEMI-ja.		
229.	Uvesti mogućnost administrativne istrage instituciji koja kontroliše finansiranje političkih partija . Administrativna istraga treba da omogući da nadležni organ može da istraži i poslovanje drugih subjekata (kako privrednih, tako i fizičkih) koji su povezani sa političkom partijom, kao i da sasluša pojedince, koji su dužni da se odazovu pozivu. Jedino se kroz uspostavljanje mogućnosti jednog ovakvog istražnog postupka može postići puna kontrola finansijskog poslovanja partija.		

230.	Pored prekršajnih kazni u važeći Zakon o finansiranju političkih partija treba uvesti i druge vrste kazni koje bi bile više odvraćajuće i više odgovarale težim povredama zakona. Takođe, potrebno je uvesti i odredbu po kojoj bi, ukoliko se utvrde nepravilnosti koje predstavljaju krivično djelo, nadležni organ imao obavezu da podnese krivičnu prijavu, a ne da se zaustavi na utvrđivanju nepravilnosti, odnosno objavljivanju iste u izvještaju koji ne ide dalje od internet prezentacije te institucije.		
231.	Obezbijediti dosljednu primjenu odredbi za spječavanje zloupotrebe državnih resursa. Riječ je o konkretnim zabranama koje se veoma često krše u praksi, a zbog čega niko do sada nije odgovarao		
232.	Izmijeniti ili dopuniti pojedine podzakonske akte koje je donijela DIK, a koji ugrožavaju smisao osnovne odredbe zakona (Pravila o načinu obračunavanja i izvještavanja o nenovčanim priložima političkim partijama, obrazac za izvještaje o donacijama fizičkih lica). U ovom smislu je neophodno dopuniti obrazac za izvještavanje o donacijama fizičkih lica, podacima koji olakšavaju identifikaciju donatora, a u pravilima o načinu obračunavanja i izvještavanja o nenovčanim priložima političkim partijama smanjiti procenat razlike u cijeni koju je nužno prijaviti na 15%.		
233.	Obezbijediti disciplinu na lokalnom nivou u isplati subvencija političkim partijama. Nadležni državni organi treba da preduzmu mjere koje bi obezbijedile da jedinice lokalne samouprave strogo ispunjavaju ovu svoju zakonsku obavezu		
234.	Ponovo sprovesti analizu usaglašenosti pravnog okvira sa preporukama koje je GRECO dao prilikom trećeg kruga evaluacije sprovedenog u Crnog Gori. Usaglasiti pravni okvir na bazi sprovedene analize sa onim preporukama GRECO-a koje nijesu adekvatno inkorporirane u zakonskim tekstovima		
235.	Nadležnosti Državne izborne komisije treba proširiti na kontrolu zloupotrebe državnih resursa, a propisati i odgovarajuće sankcije za ovaj prekršaj		

○ Sprječavanje sukoba interesa

	ZAHTJEVI	DA	NE
--	-----------------	-----------	-----------

236.	Zakonom o sprječavanju sukoba interesa ili podzakonskim aktima predvidjeti da izbor predsjednika i članova Komisije vrši Skupština Crne Gore dvotrećinskom, a ne natpolovičnom većinom glasova u cilju umanjenja mogućnosti da oni na koje se zakonske odredbe naročito odnose, utiču na rad tijela koje nadzire sprovođenje Zakona		
237.	Zakonom o sprječavanju sukoba interesa izričito zabrani ti svaki vid partijskog aktivizma predsjedniku i članovima Komisije. Veoma je važno da predsjednik i članovi Komisije ne budu prepoznati kao aktivni zagovornici stavova jedne političke partije, zato što se time značajno umanjuje povjerenje javnosti u njihovog rad, čak i ukoliko svoj posao obavljaju sasvim profesionalno		
238.	Ojačati finansijsku nezavisnost Komisije putem osiguranja adekvatnih finansijskih sredstvava za rad Komisije, pronalaženja alternativne (dopunske) izvore finansiranja, kako ukupan iznos budžeta ovog tijela ne bi u potpunosti zavisio od volje parlamentarne većine .		
239.	Pojačati koordinaciju između Komisije i drugih organa nadležnih za implementaciju Zakona.		

○ **Javne finansije**

	ZAHTJEVI	DA	NE
240.	Kratkoročno, Ministarstvo finansija ne treba da smanjuje iznos budžetskih sredstava koji je Državna revizorska institucija zatražila za 2013. godinu, a dugoročno je potrebno obezbijediti sistemske preduslove za potpunu finansijsku nezavisnost Državne revizorske institucije i jačanje njenih kapaciteta		
241.	Vladin Akcioni plan za ispunjenje preporuka Državne revizorske institucije vratiti na doradu i učiniti djelotvornim konkretizacijom preporuka u aktivnosti, uvođenjem jasnih indikatora, realnih rokova i određivanjem odgovornosti za sprovođenje mjera. Istovremeno, potrebno je izgraditi strukture u Ministarstvu finansija za praćenje sprovođenja preporuka Državne revizorske institucije i staranje o njihovoj horizontalnoj primjeni		
242.	Obezbijediti planiranje budžeta prema ciljevima i prioritetnim politkama tako što će se intenzivirati rad na		

	uvođenju programskog budžeta kroz izradu indikatora učinka za sve programe budžetskih korisnika		
243.	Izmijeniti fiskalni kalendar u organskom Zakonu o budžetu na način da se Skupštini ostavi najmanje tri mjeseca za razmatranje prijedloga budžeta za narednu godinu		
244.	Ubrzati proces uspostavljanja sistema unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru uz insistiranje na konkretnim rezultatima i u internoj reviziji i u finansijskom upravljanju i kontroli. U najskorijem roku objaviti konsolidovani izvještaj o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola kako bi se javnost upoznala sa stvarnim stanjem u ovoj oblasti kontrole javnih finansija		
245.	Intenzivirati saradnju sa OLAF-om i formirati AFCOS mrežu što je jedan od bitnih uslova koji mora da ispuni svaka država-kandidat za ulazak u Evropsku uniju		
246.	Jačati efikasnost naplate poreskih potraživanja, uvećavati broj inspeksijskih kontrola, stimulisati uredne poreske obveznike i rigorozno kažnjavati one koji neregularno posluju kako bi se smanjio prostor za sivu ekonomiju i obezbijedili stabilni budžetski prihodi		

○ **Državna imovina**

	ZAHTJEVI	DA	NE
247.	Uspostaviti, objaviti i dnevno ažurirati jedinstvenu evidenciju i registar svih pokretnih i nepokretnih stvari i drugih dobara koja su u vlasništvu države i jedinica lokalne samouprave. U tom smislu, nadležna ministarstva treba što prije da dorade i odobre za realizaciju idejni projekat Uprave za imovinu koji nudi programsko rješenje elektronske obrade podataka za vođenje posebnih evidencija, registra i jedinstvene evidencije državne imovine		
248.	Do izrade Zakonom utvrđenog programa za evidenciju državne imovine, neophodno je da Uprava za imovinu, prije daljeg korišćenja svog (privremenog) programskog rješenja, postupa u skladu sa preporukama Državne revizorske institucije, sadržanim u revizorskom izvještaju o radu Uprave za imovinu za 2010. godinu. Takođe je neophodno do kraja izvršiti kadrovske popunjavanje Sektora za evidenciju državne imovine što bi omogućilo da se ova središnja nadležnost Uprave obavlja na efikasniji način		
249.	Obezbijediti da svi korisnici državne imovine redovno i u		

	zakonski predviđenom roku dostavljaju Upravi za imovinu vjerodostojno popunjene popisne liste. Ministarstvo finansija, kao organ nadležan za primjenu Zakona, treba da preduzme radnje u cilju pokretanja prekršajnih postupaka prema subjektima koji ne vrše dostavu podataka Upravi za imovinu. Takođe, potrebno je sprovesti inspekcijske kontrole korisnika državne imovine, kako bi se utvrdio način na koji isti vrše njen popis, procjenjivanje i evidentiranje.		
250.	Potpisati protokol o saradnji Uprave za imovinu sa Upravom policije u cilju efikasnije organizacije poslova upravljanja privremeno oduzetom imovinom. Neophodno je i da službenici Uprave za imovinu koji se bave ovim poslovima prođu odgovarajuće obuke		

○ **Javne nabavke**

	ZAHTJEVI	DA	NE
251.	Uskladiti pravni okvir za javne nabavke sa pravnom tekovinom EU u potpunosti, posebno u odnosu na definiciju šoping postupka		
252.	Komisiju za kontrolu postupka javnih nabavki je potrebno ustanoviti kao nezavisan i samostalan organ u skladu sa propisima EU, što zahtijeva da članove Komisije imenuje Skupština Crne Gore		
253.	Polugodišnje detaljno izvještavati o nepravilnostima utvrđenim u procesima javnih nabavki, pokrenutim postupcima i njihovim razrješenjima, kako bi se utvrdili uzroci nepostojanja pravosnažnih presuda i izrečenih sankcija u ovoj oblasti		
254.	Izmijeniti Zakon o srečavanju sukoba interesa i proširiti njegov obuhvat na lica uključena u postupak javnih nabavki		
255.	Izmjenama Zakona o organskom budžetu propisati da su Izvještaji o ispunjenju ugovora o javnim nabavkama dostupni na internet stranicama naručilaca		
256.	Unaprijediti antikorupcijske mehanizme u okviru Strategije i Akcionog plana za razvoj sistema javnih		

	nabavki za period 2011-2015.		
257.	Plan integriteta koji treba da se usvoji u državnim organima u skladu sa Zakonom o državnim službenicima i namještenicima treba da identifikuje sva lica uključena u planiranje javnih nabavki, tendersku proceduru, sklapanje ugovora i izvršenje i kontrolu realizacije ugovora		

○ **Tržište kapitala**

	ZAHTJEVI	DA	NE
258.	Sačiniti analizu rizika od korupcije za oblast tržišta kapitala, osiguranja, stranih investicija		
259.	Napraviti sektorski akcioni plan, zasnovan na analizi rizika od korupcije, koji bi se sastojao od ciljanih mjera za suzbijanje korupcije u ovim oblastima		
260.	Usvojiti postojeći nacrt Zakona o hartijama od vrijednosti, koji je usklađen sa direktivama Evropske unije		
261.	Centralna depozitarna agencija treba da učini dostupnijim podatke o strukturi vlasništva , kako nadzornim organima, tako i javnosti. Potrebno je proširiti listu, koja sada uključuje samo deset najvećih akcionara na najmanje 15 najvećih akcionara		
262.	Proširiti nadležnosti Komisije za hartije od vrijednosti na kontrolu postupaka privatizacije, koji su obavljani preuzimanjem većinskog paketa akcija. Neophodno je da stručno i politički nezavisno tijelo vrši kontrolu nad ovim postupcima		
263.	Usaglasiti Zakon o privrednim društvima sa Zakonom o hartijama od vrijednosti, ili budućim Zakonom o tržištu kapitala		

○ **Koncesije i javno privatna partnerstva**

	ZAHTJEVI	DA	NE
264.	Harmonizovati Zakon o koncesijama sa pravnom tekovinom EU		
265.	Proširiti sadržaj registra ugovora o koncesijama tako da sadrži i planove otplata i dugovanja, kao i finansijske izvještaje realizovanih ugovora o JPP i koncesijama.		

	Neophodno je da javnosti budu dostupni i kompletni ugovori o dodjeljenim koncesijama		
266.	Ubrzati rad na izradi zakonskog okvira za oblast javno-privatnog partnerstva		
267.	Unaprijediti institucionalni okvir za upravljanje JPP projektima i koncesijama		

V) Razvoj civilnog društva

	ZAHTJEVI	DA	NE
268.	Obezbijediti primjenu Zakona o nevladinim organizacijama u dijelu koji se odnosi na finansiranje nevladinih organizacija iz budžeta Crne Gore, odnosno : donijeti podzakonske akte neophodne za sprovođenje Zakona o nevladinim organizacijama (NVO) u što hitnijem roku (primjena člana 45 Zakona o nevladinim organizacijama) i formirati Komisiju za raspodjelu sredstava nevladinim organizacija u skladu sa čl. 33 Zakona o NVO.		

269.	<p>Hitno uskladiti Zakon o kulturi, Zakon o zaštiti kulturnih dobara i Zakon o manjinskim pravima i slobodama sa Zakonom o nevladinim organizacijama u dijelu koji se tiče finansiranja.</p>		
270.	<p>Hitno uskladiti Zakon o igrama na sreću sa Zakonom o nevladinim organizacijama.</p>		
271.	<p>Izvršiti raspodjelu 200.000 eura koja su namijenjena za finansiranje projekata nevladinih organizacija za 2012. godinu. Sredstva je trebalo da raspodijeli Komisija za raspodjelu sredstava ili tzv. skupštinska komisija, koja je u međuvremenu prestala sa radom. Ipak, sredstva nijesu potrošena u ove svrhe, te je Ministarstvo finansija Crne Gore obavezno da raspodijeli planirana sredstva u iznosu od 200.000 eura na osnovu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu za 2012. god.</p>		
272.	<p>Obezbijediti adekvatnu primjenu Uredbe o načinu i postupku ostarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija od strane organa koji prije svega vrši inspekcijski nadzor nad njenom primjenom. Preduzeti upravne i druge mjere i radnje u cilju efikasne i potpune primjene navedene Uredbe.</p>		
273.	<p>Obezbijediti adekvatnu primjenu Uredbe o postupku i načinu sprovođenja javne rasprave u pripremi</p>		

	<p>zakona od strane organa koji vrši inspekcijski nadzor nad njenom primjenom. Preduzeti upravne i druge mjere i radnje u cilju efikasne i potpune primjene navedene Uredbe</p>		
274.	<p>Organizovati obuke za kontakt osobe za saradnju sa NVO na temu primjena Uredbe o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i NVO i Uredbe o postupku i načinu sprovođenja javne rasprave u procesu pripreme zakona</p>		
275.	<p>Urediti i prilagoditi internet stranice organa državne uprave građanima/kama, kako bi se olakšao pristup institucijama na ovaj način, odnosno povećala transparentnost njihovog rada. Obezbijediti pristupačnost internet stranica osobama oštećenog vida</p>		
276.	<p>Ojačati kapacitete Kancelarije za saradnju s NVO kroz analizu i definisanje nadležnosti Kancelarije uz povećanje broja zaposlenih</p>		
277.	<p>Obezbijediti uslove za efikasniji rad kontakt osoba za saradnju sa NVO u organima državne uprave propisivanjem vršenja poslova saradnje pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji.</p>		
278.	<p>Izvršiti izmjene i dopune Zakona o porezu na dobit pravnih lica radi podsticanja kulture davanja i društveno odgovornog poslovanja preduzeća, što je bilo predviđeno i Strategijom o saradnji Vlade i NVO usvojene još 2009. godine</p>		

